

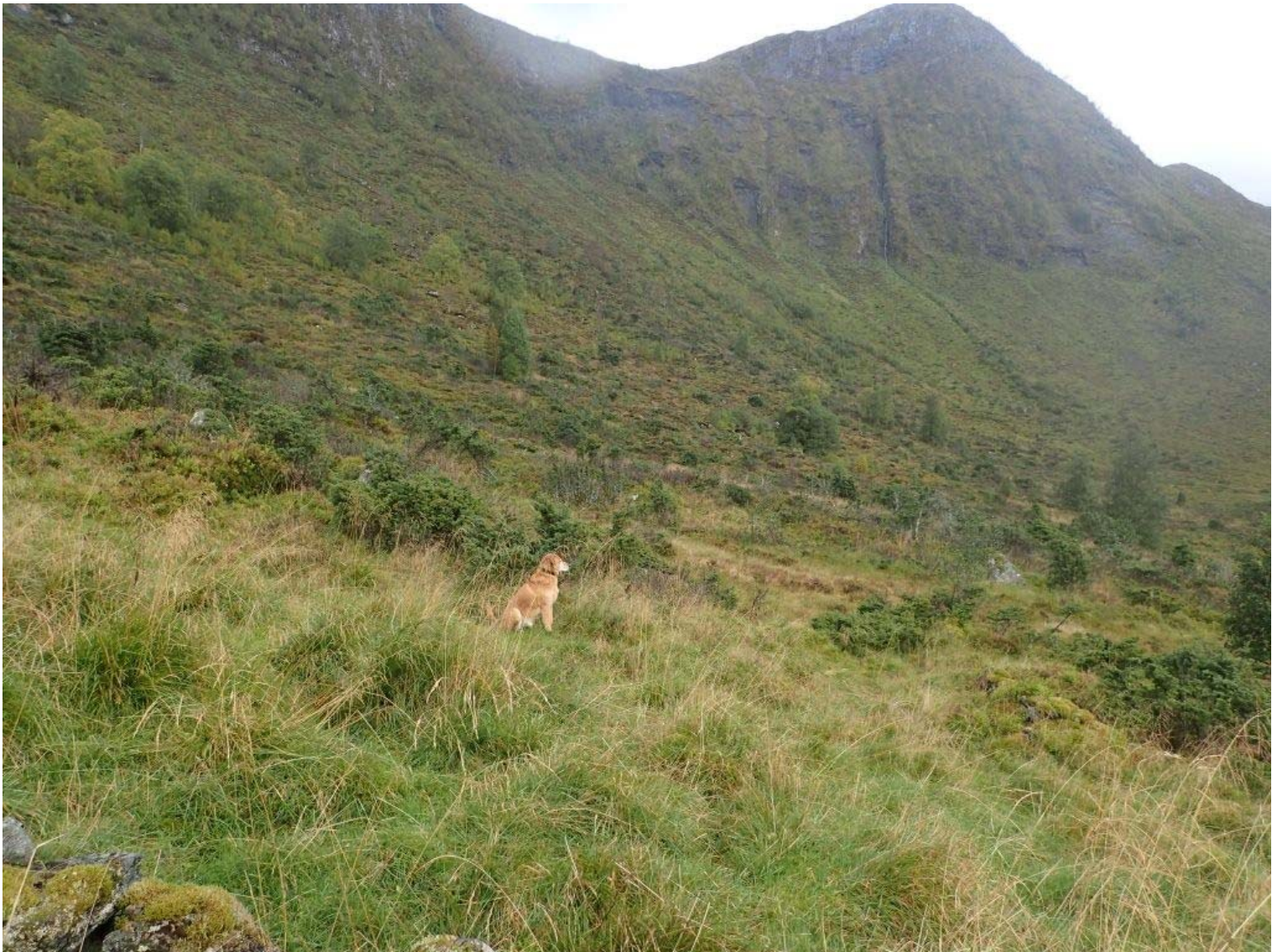

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for Syltedalen, Botnen-Ausa, kystlynghei, Vanylven kommune, Møre- og Romsdal fylke

NIBIO RAPPORT | VOL. 3 | NR. 93 | 2017

Synnøve Nordal Grenne

Divisjon for matproduksjon og samfunn/Kulturlandskap og biomangfold

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for Syltedalen, Botnen-Ausa, kystlynghei, Vanylven kommune, Møre- og Romsdal fylke

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Synnøve Nordal Grenne

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
19.07.2017	3/93/2017	Åpen	10477	17/02261
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-01899-5	2464-1162	27	2	

OPPDRAAGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Geir Moen

STIKKORD/KEYWORDS:

Kystlynghei, utvalgt naturtype, lyngbrenning, skjøtsel, utegangersau.

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Seksjon for Kulturlandskap og biomangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Denne rapporten presenterer skjøtselsplan for kystlynghei for lokaliteten Syltedalen, Botnen-Ausa i Vanylven kommune, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Kystlynghei som naturtype er i dag sterkt truet i Norge. Skjøtselsplanen er utarbeidet etter mal for skjøtselsplaner for kystlynghei i regi av Miljødirektoratet.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nord-Trøndelag

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Stjørdal

STED/LOKALITET:

Kvithamar/Vanylven

GODKJENT /APPROVED

Knut Anders Hovstad

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Synnøve Nordal Grenne

NAVN/NAME

NIBIO

NØRSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Innhold

1	Generelt om kystlynghei.....	5
1.1	Ulike typer kystlynghei	5
1.2	Geografiske variasjoner av kystlynghei	6
2	Om Syltedalen, Botnen-Ausa, naturgrunnlag og dagens drift	7
2.1	Syltedalen, Botnen-Ausa	7
2.2	Driftsbeskrivelse	9
3	Skjøtsel av Syltedalen, Botnen-Ausa – beskrivelse av planlagte tiltak.....	11
3.1	Generelt om skjøtsel av kystlynghei	11
3.2	Beiting og dyrehold i kystlynghei.....	11
3.3	Lyngsviing	13
3.4	Restaurering av kystlynghei.....	14
3.5	Mål for skjøtsel for lokaliteten Syltedalen, Botnen-Ausa	14
3.6	Planlagte skjøtselstiltak for Syltedalen, Botnen-Ausa	16
3.6.1	Beiterelaterte tiltak.....	16
3.6.2	Planer for sviing.....	16
3.6.3	Planlagte restaureringstiltak	17
3.6.4	Andre planlagte skjøtselstiltak	17
3.7	Oppfølging av skjøtelsesplanen.....	17
4	Mer informasjon	18
5	Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten	19
6	Kilder.....	23
7	Ortofoto og kart.....	24
8	Bilder.....	27
	Vedlegg.....	28

Forord

Denne rapporten presenterer skjøtselsplan for kystlynghei for lokaliteten Syltedalen, Botnen-Ausa i Vanylven kommune, på oppdrag fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Skjøtselsplanen er utarbeidet etter mal for skjøtselsplaner for kystlynghei i regi av Miljødirektoratet. Teksten i del 1 og del 3 som omhandler kystlynghei og skjøtsel av kystlynghei generelt, er felles for alle skjøtselsplaner for kystlynghei, utformet av Miljødirektoratet, og er således ikke forfattet av undertegnede for denne rapporten.

Takk til Fylkesmannen i Møre og Romsdal og brukerne for godt samarbeid og verdifull informasjon til prosjektet.

Kvithamar 18.07.2017

Synnøve Nordal Grenne

1 Generelt om kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Naturtypen har blitt til i de ytterste, oseaniske strøkene langs kysten der klimaet er så mildt at småfe har kunnet gå ute hele året, eller det meste av året. Om sommeren har også storfe beitet i lyngheia, og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene svidd slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en vintergrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som fôrplante om seinhøsten og vinteren. Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.

Røsslyng er en viktig art i kystlyngheia.

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strekker seg fra Lofoten i Nordland til Kragerø i Telemark. Det er også lynghei på noen få øyer i ytre Oslofjord, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplanting, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Norderhaug & Johansen 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting, eller beiting store deler av året, og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Naturtypen kystlynghei inngår i kystlandskapet i en mosaikk med en rekke andre naturtyper slik som semi-naturlig eng- og strandeng, strandberg og myr. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlantehavskysten sør til Portugal. I Norge, som i resten av det europeiske kystlyngheiområdet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligste kystlyngheier og dermed et spesielt ansvar for å ivareta disse. Variasjoner i miljøvariabler (kalkinnhold, uttøringsfare og vannmetning) danner grunnlag for en rekke grunntyper av kystlynghei, og variasjoner i bruk (lyngsviing og beiting) øker kompleksiteten i artssammensettingen og diversitet. Tiden etter lyngsviing kan deles inn i fire ulike faser; pionerfase, byggefase, moden fase og degenererende fase, og enkelte arter kobles spesifikt til noen av disse fasene. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også arts mangfoldet, spesielt av de skjøtselsavhengige artene, med kalkinnholdet i jorda (pH).

1.1 Ulike typer kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Natur i Norge (NiN), deler kystlynghei på grunnlag av kalkinnhold, uttøringsfare og vannmetning inn i tolv grunntyper: Kalkfattig bakli-hei, kalkfattig kystlynghei, kalkfattig tørr kystlynghei, kalkfattig fuktig kystlynghei, intermediær bakli-hei, intermediær kystlynghei, intermediær tørr kystlynghei, intermediær fuktig kystlynghei, svakt kalkrik kystlynghei, svakt kalkrik tørr kystlynghei, sterkt kalkrik kystlynghei, sterkt kalkrik tørr kystlynghei (Halvorsen et al. 2015).

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, flekkmarihånd, tyttbær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Kalkrik kystlynghei skiller seg fra den kalkfattige ved et høyere innslag av kalkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Bakliheier, som ofte er nord- og østvendte, gjerne i humide skråninger, har typiske arter som bjørnekam, revebjelle, ormetelg, blåbær og blokkebær. Kystlynghei med høy uttørkingsfare har gjerne arter som heigråmose, melbær, kveinarter, finnskjegg og gulaks. Kystlynghei med høy vannmetning skiller seg fra tørrere grunntyper ved et framtrædende innslag av fuktkrevende arter og myrarter som klokkelyng, blokkebær, rome og bjønnskjegg.

Nedenfor finner du en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i lokale komplekse miljøvariabler.

1.2 Geografiske variasjoner av kystlynghei

Sør-Norge

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

Vest-Norge

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkelyng, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng, som er frostømfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heibläfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

Midt- og Nord-Norge

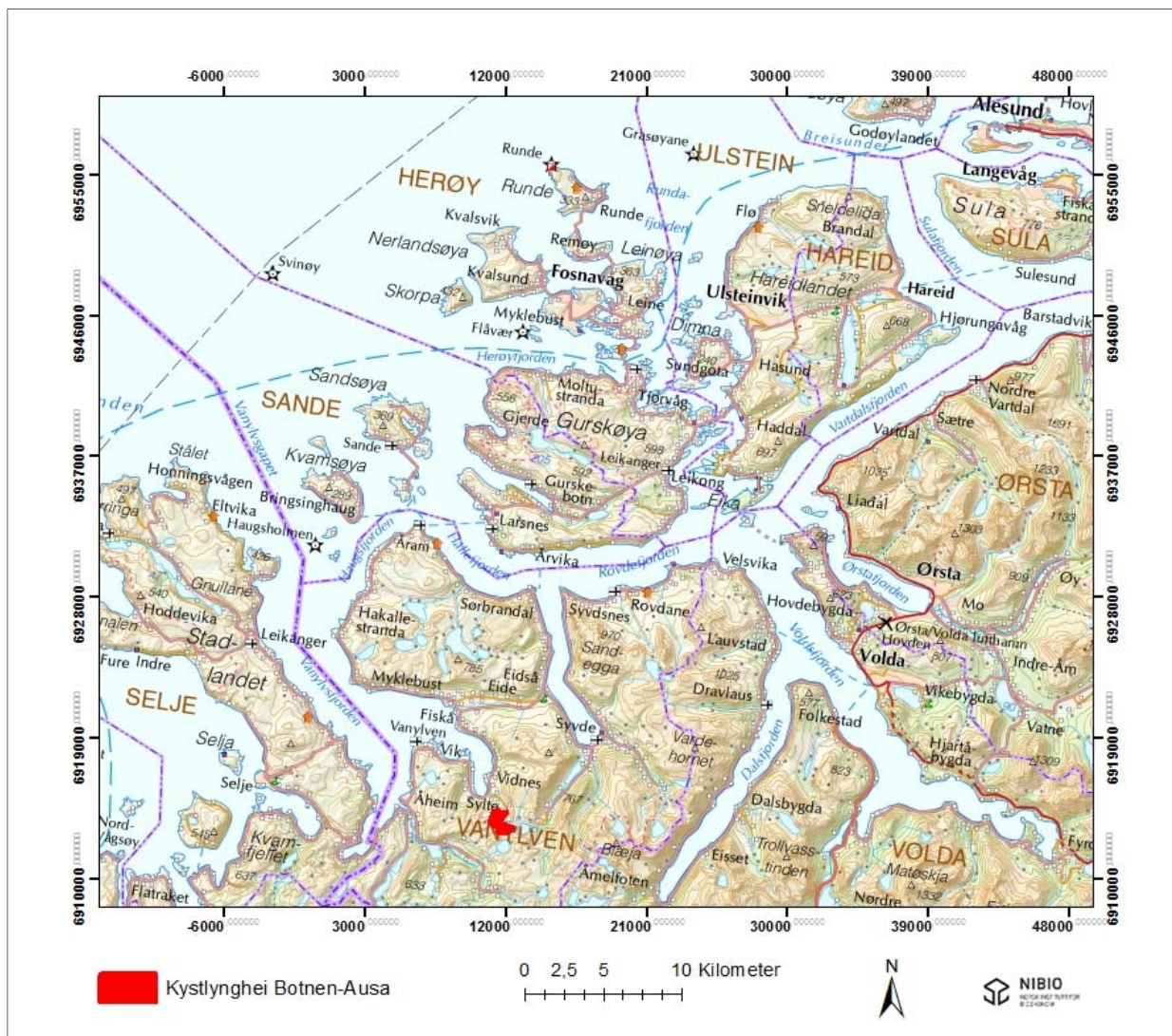
Fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåttestarr og torvull er også vanlige. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellarter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei (høy uttøringsfare og lav vannmetning) kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkkrevende arter. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

2 Om Syltedalen, Botnen-Ausa, naturgrunnlag og dagens drift

2.1 Syltedalen, Botnen-Ausa

Lokaliteten Syltedalen, Botnen-Ausa ligger i Syltedalen i Vanylven kommune, lengst sør på ytre Sunnmøre, i Møre og Romsdal fylke, like sør-øst for Stadt. Lokaliteten er et større kystlyngheiområde som strekker seg fra Myklebustgardene og vestover mot Nonshornet, Syltehornet og Ausa. Området ligger i mellomboreal vegetasjonssone og sterkt oseanisk vegetasjonsseksjon, humid underseksjon (O3h). Den dominerende bergarten i Vanylven er en biotittholdig granittisk gneis, med innslag av andre bergarter, særlig øyegneis og olivin, serpentinit og klebersten (NGU 2002).

I forhold til kystlynghei-areale som ligger inne i Naturbase er det området lengst mot sør-øst som blir brukt som beiteområde og går inn i skjøtselsplanen og. Området strekker seg fra Botnen og oppover lia mot Middagshornet. Topografisk så utgjør beitearealet i Botnen-Ausa ei relativt brattlendt li vendt mot nord-vest, før den flater ut i bunnen i et myrlendt område i Botnen (fig. 2). Lokaliteten ligger på mellom 120 og 290 m.o.h. Beiteområdet domineres av naturtypen kystlynghei, men innehar også noe naturbeitemark og myr. Dominerende naturtype er D07-Kystlynghei, med utforming D0703 Fuktig lynghei og i tørrere parti innslag av D0701 Tørr lynghei. Av planter kan nevnes bleikstarr, blåknapp, blåkoll, fjelløyentrøst, heistarr, klokkelyng, knegras, kornstarr, smalkjempe og svarttopp. Av moser ble det funnet m.a. gullhårmoose *Breutelia chrysocoma*, som er en sørlig og oseanisk art (Jordal 2008). Det er liten påvirkning ut over tradisjonell beitebruk, men beite er sterkt redusert i forhold til tidligere. Røsslyngen er delvis gammel og grov. Lyngheia har forholdsvis stor gjengroing særlig med einer. Det er en god del oppslag av trær, busker og kratt, særlig bjørk finnes spredd i kystlyngheia i større og mindre grad. Det er to plantefelt med sitkagran i tilgrensende område til kystlyngheia. Det har blitt bygd vei og parkeringsplass inn i området i nord ved Ausa.

Figur 1. Topografisk kart som viser lokaliteten Syltedalen, Botnen-Ausa (inntegnet med rødt). Kartgrunnlag: Norge digitalt.

2.2 Driftsbeskrivelse

Dato for utarbeiding av driftsbeskrivelse: 29.09.2016
Beskriv dagens beite (ev. tegn inn på kart): Sjø fig. 2 og 3. I forhold til kystlynghei-arealet som ligger inne i Naturbase er det området lengst sør-øst som blir brukt til beiteområde, fra Botnen og oppover lia mot Middagshornet.
Hvor mange dyr beiter på de ulike beiteområdene: Flokken er på 13 søyer og 24 lam (2016)
Beskriv nåværende opplegg for sviing (Hva har du svidd, når ble det svidd, ev. tegn inn på kart): Ikkje svidd i nyere tid.
Har du gjort andre skjøtselstiltak enn beiting og sviing: Rydd litt einer i beiteområdet.
Vet du hvordan området har vært skjøttet tidligere (beiting, lyngslått, sviing eller annet)? Tidligere så var det omfattende beiting med geit og sau, med langt høyere beitetrykk i utmarka. Det ble også slått i utmarka i tidligere tider, dette var gras- og lyngslått. Det var torvuttak i Botnen.
Er det noe med dagens skjøtsel (antall dyr, kvalitet på beiteområdene) du mener bør endres? Kan øke tallet på beitedyr. Kunne hatt mye høyere beitetrykk for å hindre gjengroing.
Må skjøtselen ta spesielle hensyn i området (sjeldne arter, hekkende rovfugler, andre hekkende fugler, problemarter, kulturminner, vern etc.)? Årestøylen har tufter etter gammel bosetning fra 12-1300-talet. Kanskje den første bebyggelsen i dalen. Bør fjerne planta grana her. Tufter etter gamle høyløer i området. Sitkagran i tilgrensende område. Raudesanden(BN00012916) er kartlagt som kalkrike områder i fjellet og her er det funnet sjeldne arter av orkideer.
Beskriv rutiner for tilsyn og sanking: Sauene er lett å sanke inn når man har ei bømme med kraftfôr. Så godt som daglig tilsyn i beitesongen.
Beskriv tilgang til ly på beite: God tilgang til naturlig ly på beite som skog, gamle tufter o.l.
Beskriv rutiner for eventuell nødføring og plassering av fôrlass: Inneføring om vinteren
Beskriv vanntilgang til dyra på beite: God vanntilgang
Relevante tillatelser fra Mattilsynet (for eksempel <u>dispensasjon til «utegang uten tjenlig oppholdsrom»</u>): Ikkje relevant
Driften gjennom året – legg til aktiviteter:

	<p><i>Desember:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Værslipp • Parring 	<p><i>April-mai:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Lamming <p><i>Vår/sommer:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Merking • Klipping/naping • Holdvurdering og ev. veiing • Vurdering dyretetthet • Vurdering av parasittbehandling
<p><i>Høst:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Holdvurdering med ev. veiing • Vurdering dyretetthet • Sortering, utrangering, slakting • Vurdering av parasittbehandling 		
<p>Har dere ønsker eller mål for de neste 3-5 år som det skal tas hensyn til?</p>		
<p>Har ønske om å øke sauetallet. Har planer om å bygge opp en liten geiteflokk. Har bestilt kje til neste vår. Kan tenke seg å prøve lyngsviing.</p>		
<p>Andre kommentarer:</p>		
<p>paringa av sauene føregår i november/desember.</p>		

3 Skjøtsel av Syltedalen, Botnen-Ausa – beskrivelse av planlagte tiltak

3.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsføring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

3.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdata.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernova), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer». Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnet, må beitegrunnet vurderes. Beitegrunnet påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvædet og skadet røsslyng forringer beitene mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) *Dyretallet skal tilpasses beitegrunnet.*
- 2) *Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.*
- 3) *Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å føre dyrene på en god måte.*
- 4) *Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.*
- 5) *Det skal etableres innhegning som gjør det mulig å samle dyrene.*
- 6) *Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.*
- 7) *Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.*
- 8) *Tilsynet skal intensiveres før og under lamming.*

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnet gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beitene må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfør, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsføring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhegning med ly for nødvendig oppfølging. Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Gammelnorsk sau er godt tilpassa beiting i kystlynghei.

Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslakting må man gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små

sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalete raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med inneføring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og inneføring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tynge saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

3.3 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i området gjennom f. eks forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Fylkesmannen eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene.

Lyngsviing er ei vanleg skjøtselsform i kystlynghei.

Når det gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauen får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden") dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av

problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannsløkkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

3.4 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig "tilskuddsfôr" for sauene. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

3.5 Mål for skjøtsel for lokaliteten Syltedalen, Botnen-Ausa

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtselsplan: 20.12.2016			
Dato befarings: 29.09.2016			
Dato samtale med grunneier/bruker: 29.09.2016			
Utformet av: Synnøve Nordal Grenne		Firma: NIBIO	
UTM sone: ETRS_1989_UTM_Zone_33N	Nord: 6882776N	Øst: 324150Ø	Gnr./Bnr.: 28/1
Areal (nåværende): 205 daa		Areal (etter evt. restaurering): 205 daa	
Del av verneområde: Nei		Hvilket vern:	
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke: Nei			

MÅL

Hovedmål for lokaliteten:

Hindre gjengroing og øke verdien av kystlyngheia ved å øke beitetrykket, innføre lyngsviing. Bevare en sterkt truet naturtype.

Konkrete delmål:

Restaurering:

I hele kystlyngheia i beiteområdet finnes spredte forekomster med enkelttrær og kratt, hovedsakelig bjørk. Påbegynnende gjengroingsprosess med oppslag av bjørk bør stanses og reverseres. Slike busker/trær bør hugges ut og fjernes fra kystlyngheia ved høyde over 1 m. for å forhindre videre gjengroing. Det er hovedsakelig området i lia fra Botnen og opp mot Middagshornet som har tettere oppslag av gjengroingsskog. Ved restaurering av kystlyngheia bør disse områdene prioriteres og gjengroingsskogen hugges ned og fjernes før brenning (fig. 4). Einerbusker brenner godt og trenger ikke hugges ut på forhånd, men skulle store busker stå igjen etter brann bør disse fjernes. Ideelt sett bør hogstavfall fraktes ut av kystlyngheia, men om terrenget vanskeliggjør dette kan avfallet samles og brennes i lyngheia, fortrinnsvis på andre naturtyper (berg, myr), da større bål gir høy varmeutvikling og ødelegger røtter og frøbank i jordsmonnet. Etablerte bålflater bør brukes om igjen ved senere brenning. I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal brennes igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig tilskuddsfôr for sauen.

Beite:

Området beites i dag med norsk kvit sau på sommerbeite. Planen er på å sikt øke antallet dyr fra dagens antall. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjytte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsfôring når forholdene tilsier det.

Lyngsviing:

Eablering av ny vegetasjon i brannflater vil variere mellom lokaliteter og ut ifra hvor vellykket lyngsviinga har vært. Det er i dag ikke brannflater i området som kan brukes for å beregne hastighet på revegetering. Anbefalt tid mellom hver brenning er derfor her generell (10-25 år) og ikke områdespesifikk. Areal med kystlynghei som ble registrert innenfor beiteområdet er på ca. 205 daa. Dvs. at for å fullføre en lyngheisyklus med sviing over 20 år bør det brennes 10,2 daa. pr. år, men her må man prøve seg fram i litt mindre sviflater i første omgang for å vurdere revegetering. Det bør registreres vegetasjonsutvikling etter sviing for å kunne anslå regenereringshastighet og evt. korrigere tidsperioden mellom sviing. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel og forvedet (vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy), brenner man på nytt. Flere naturtyper inngår i beitearealet, men det er bare arealer med kystlynghei som er aktuell for brenning, dvs. arealer med naturbeitemark, myr og skog skal ikke brennes. Om det i løpet av vinterhalvåret ikke lar seg gjøre å brenne pga. vær- og vindforhold kan dette gjennomføres et senere år. Lyngsviing krever store ressurser og må tilpasses kapasiteten til bruker. Alternativt kan det brennes f.eks. hvert andre eller tredje år, og evt. øke størrelsen på brannflaten om nødvendig. Det bør likevel ikke være færre enn 8-10 lyngsviinger i en brannsyklus, slik at man får mosaikk av vegetasjonsflater med ulik alder. Det er nødvendig i en startfase at brukerne får kurs i lyngsviing hvor det leies inn erfarne fagfolk til denne jobben. Her bør det vurderes å etablere et samarbeid med f.eks. kommune, fylkesmann og andre brukere for å få arrangert kurs i lyngsviing på egnede areal i fylket. En må være oppmerksom på om sitkagran spirer i brannflatene etter brenning. Dersom sitkagran spirer må

disse fjernes. Skulle det forekomme høy spiring med sitka i brannflater kan det tyde på at arten har en betydelig frøbank i jorda, og videre brenning må utsettes til evt. alle sitkaplantasjer i nærheten er hugget ut. Slike plantasjer fungerer som frøkilder for spredning av sitkagran, og kan føre til at arten etablerer seg i kystlyngheia. Sitkagran danner bare kortvarig frøbank i henhold til det som foreligger av litteratur, men den har stor frøspredningsevne og sviflatene vil kunne fungere som gode såbed.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

Tilstandsmål arter:

Forhindre etablering av sitkagran i kystlyngheia.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Fjerne forekomstene av sitkagran i kystlyngheia. Fjerne planta norsk gran i området ved Årestøylen.

3.6 Planlagte skjøtselstiltak for Syltedalen, Botnen-Ausa

3.6.1 Beiterelaterte tiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, beiting:

Etablere helårsbeite eller beite så mye av året som mulig etter forholdene.

Vedlikeholde eksisterende gjerder.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak beiting og tilrettelegging for beiting: Vedlikehold av eksisterende gjerder	2017-18		2017-18
Utstysbehov knyttet til beiting og tilrettelegging for beiting: Gjerdepåler, netting, ekstra personell, teknisk utstyr.			

3.6.2 Planer for sviing

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak med sviing:

Oppstart med lyngsviing av kystlyngheia innenfor deler av beiteområdet i Syltedalen, Botnen-Ausa.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak sviing: Prioriterte områder i lia fra Botnen og opp mot Middagshornet	2017-18	Ca. 123 daa 200 kr/daa	
Utstysbehov knyttet til sviing: Innleid personell, evt. gjennomføre kurs i lyngsviing. Utstyr for å tenne og slukke etter lyngsviing: gassbrenner og brannvifter			

3.6.3 Planlagte restaureringstiltak

Beskrivelse av planlagte restaureringstiltak: Prioriterte areal med tettere oppslag av lauvtre planlegges ryddet (se fig. 4) Hugge ut trær/busker > 1 m før brenning
--

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Spesifikke restaureringstiltak: Rydding av gjengroingsskog, På sikt hugge ut plantasjer med sitkagran/ fjerne sitkagranspirer i kystlyngheia	Fra 2017. Ved kapasitet	1000 kr/daa	
Utstyrskrav knyttet til rydding/slått/fjerning av problemarter: Ryddesag/motorsag for fjerning av busker og trær, verneutstyr.			

3.6.4 Andre planlagte skjøtselstiltak

ANDRE AKTUELLE SKJØTSELSTILTAK
Beskrivelse av andre tiltak, ut over restaurering, sviing og beiting.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak:			
UTSTYRSBEHOV			
Annet:			

3.7 Oppfølging av skjøtselsplanen

OPPFØLGING
Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Bør evalueres innen 2021 med rekartlegging
Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper:
Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert:
ANSVAR
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen: Hilde Myklebust

4 Mer informasjon

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se: **Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker** som finnes på DNS hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

Annen aktuell litteratur:

- Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.
- Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.
- Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L. & Lindgaard, A. 2015. Natur i Norge - NiN. Artsdatabanken, Trondheim (<http://www.artsdatabanken.no/nin>).
- Halvorsen, R., medarbeidere og samarbeidspartnere, 2015. NiN – typeinndeling og beskrivelsessystem for natursystemnivået. – Natur i Norge, Artikkel 3 (versjon 2.0.3): 1–509 (Artsdatabanken, Trondheim; <http://www.artsdatabanken.no>.)
- Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.
- Norderhaug, A. & Johansen L. 2011. Kulturmark og boreal hei – I: Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

5 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)						
Navn på lokaliteten: Syltedalen, Botnen-Ausa		Kommune: Vanylven		Områdenr.:		
ID i naturbase: BN00039666		Registrert i felt av: Synnøve Nordal Grenne		Dato: 29.09.2016		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Hilde Myklebust pers. medd. 2016 BN00039666 Jordal, J.B. (2008) Jordal, J. B. & Holtan, D. 2008: Supplerande kartlegging av naturtyper i Vanylven kommune 2007. Møre og Romsdal Fylke, Areal- og miljøvernveddelinga rapport 2008-01. 69 s.				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype (% andel fordeling): D07 Kystlynghei D0703 Fuktig lynghei, D0701 Tørr lynghei Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): Naturbeitemark og myr			Grunntyper etter NiN, M1:5000 (% andel fordeling): Fattig fukthei , fattig tørrhei			
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Bilder tatt under befaring 29.09.2016			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: H3 Fuktig lynghei H1 Tørr lynghei
< 20 m		God		Slått		
20-50 m	x	Svak	x	Beite	x	
50-100		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd	x	Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/hagestell		

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

Innledning: Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NiBIO, Kvithamar ved Synnøve Nordal Grenne. Dette er i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for kystlynghei i Møre og Romsdal og utarbeidelse av skjøtselsplan, på oppdrag fra grunneier og Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Det ble holdt et møte med grunneier og tatt befaring i felt 29.09.2016. Skjøtselsplanen omfatter deler av lokaliteten Syltedalen; Botnen-Ausa (ID Naturbase BN00039666) som er kartlagt og registrert som kystlynghei verdi B av J.B. Jordal (2008). Området er av den grunn ikke rekartlagt i arbeidet med skjøtselsplanen. Midt inne i lokaliteten ligger Årestøylen (BN00039647) kartlagt som naturbeitemark (Jordal 2008). Andre tidligere kartlegginger som ligger i Naturbase og som grenser til området er bl.a. Raudesanden, kalkrike områder i

<p>fjellet (BN00012916), Nonshornurene, som er kartlagt som nordvendte kystberg og blokkmark (BN00039645), Skoraelva, viktig bekkedrag (BN00039667) og Ferehola, naturtype rikmyr (BN00012952).</p>
<p>Beliggenhet og naturgrunnlag:</p> <p>Lokaliteten ligger i Syltedalen i Vanylven kommune og er et større kystlyngheiområde som strekker seg fra Myklebustgardene og oppover mot Middagshornet i sør, videre vestover mot Nonshornet, Syltehornet og Ausa. Området ligger i mellomboreal vegetasjonssone og sterkt oseanisk vegetasjonssesksjon, humid underseksjon (O3h). Den dominerende bergarten i Vanylven er en biotittholdig granittisk gneis, med innslag av andre bergarter, særlig øyegneis og olivin, serpentinit og kleberstein (NGU 2002). I forhold til kystlynghei-areale som ligger inne i Naturbase er det området lengst mot sør-øst som går inn i skjøtelsesplanen og blir brukt som beiteområde. Området strekker seg fra Botnen og oppover lia mot Middagshornet (mellom 120 og 290 m.o.h.). Topografisk så utgjør beitearealet i Botnen-Ausa ei relativt brattlendt li vendt mot nord-vest, før den flater ut i bunnen i et myrlendt område i Botnen (fig. 2). Her er det også naturbeitemark (Årestøylen).</p>
<p>Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:</p> <p>Beiteområdet som inngår i skjøtelsesplanen domineres av naturtypen kystlynghei, men innehar også noe naturbeitemark og myr. Dominerende naturtype er D07-Kystlynghei, med utforming D0703 Fuktig lynghei og D0701 Tørr lynghei. Vegetasjonstypen etter Fremstad H3 Fuktig lynghei og H1 Tørr lynghei. Naturtyper etter NiN 2.0 er fattig fukthei og fattig tørrhei.</p>
<p>Artsmangfold:</p> <p>Av planter kan nevnes bleikstarr, blåknapp, blåkoll, fjelløyentrøst, heistarr, klokkelyng, knegras, kornstarr, smalkjempe og svarttopp. Av moser ble det funnet m.a. gullhårmosse <i>Breutelia chrysocoma</i>, som er en sørlig og oseanisk art (Jordal 2008). Røsslyng er den dominerende arten i både tørr- og fuktig kystlynghei. I fuktheia er særlig bjønnskjegg, blokkebær, skrubbær, slåttestarr og blåtopp viktige arter sammen med røsslyngen, mens i tørrheia er mjølbær og heigråmose viktige arter sammen med røsslyngen.</p>
<p>Bruk, tilstand og påvirkning:</p> <p>Gården og deler av innmarka er inngjerdet, sauene går fritt og beiter i utmarka. Lokaliteten har vært brukt som beite langt tilbake i tid og fram til i dag. Tidligere var det høyt beitetrykk både av geit, sau og storfe. Påvirkningen er relativt liten ut over tradisjonell beitebruk, men denne er nå svak i.f.t. tidligere. Røsslyngen er delvis gammel, grov og forvedet og kan beskrives som sent moden og tidlig degenererende iht. lyngheisyklusen i skjøtelsboka for kulturlandskap (Norderhaug et. al. 1999). Lyngheia har forholdsvis stor gjengroing særlig med einer, noe som også kjennetegner fravær av lyngsviing. Beitedyrene unngår gjerne flekker med einerbusker, noe som gjør at beitekvaliteten forringes da større einerbusker skygger ut andre plantearter. Det er en del oppslag av trær, busker og kratt, særlig bjørk finnes spredd i kystlyngheia i større og mindre grad. Det er plantasjer av sitkagran i tilgrensende områder til lokaliteten. Sitkagran er svartelistet med svært høy risiko (iht. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012), i form av et stort sprednings- og invasjonspotensiale.</p>
<p>Fremmede arter:</p> <p>Sitkagran i tilgrensende områder</p>
<p>Kulturminner: Gamle tufter etter høyløer og torvløer. Torvtekt, godt synlige groper finnes flere steder. Gammel hustuft midt i området på Årestøylen (BN BN00039647)</p>

Skjøtsel og hensyn:

Beite:

Det er ønskelig med framhold i beitinga. For god skjøtsel av kystlyngheia ville helårsbeite vært det beste, men sommerbeite kan likevel sterkt anbefales for å opprettholde kulturlandskapet fremfor et alternativ med evt. brakklegging. Det bør brukes gammelnorsk sau, da den er tilpasset utegangerdrift i store deler av året, eller hele året når det er vilkår for det. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med norsk kvit sau eller andre sauseraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsfôring når forholdene tilsier det. Dette vil gi større beitetrykk på lyng- og buskvekster, som gir forbedret skjøtsel av kystlyngheia.

Lyngsviing:

Det anbefales å innføre lyngsviing for å øke beitekvaliteten på kystlyngheia. Etablering av ny vegetasjon i brannflater vil variere mellom lokaliteter og ut ifra hvor vellykket lyngsviinga har vært. Det er i dag ikke brannflater i området som kan brukes for å beregne hastighet på revegetering. Anbefalt tid mellom hver brenning er derfor her generell (10-25 år) og ikke områdespesifikk. Areal med kystlynghei som ble registrert innenfor beiteområdet er på ca. 205 daa. Dvs. for å fullføre en lyngheisyklus med sviing over 20 år bør det brennes 10,2 daa. pr. år, men her må man prøve seg fram i litt mindre sviflater i første omgang for å vurdere revegetering. Det bør registreres vegetasjonsutvikling etter sviing for å kunne anslå regenereringshastighet og evt. korrigere tidsperioden mellom sviing. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel og forvedet (vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy), brenner man på nytt. Flere naturtyper inngår i beitearealet, men det er bare arealer med kystlynghei som er aktuell for brenning, dvs. arealer med naturbeitemark, myr og skog skal ikke brennes. Om det i løpet av vinterhalvåret ikke lar seg gjøre å brenne pga. vær- og vindforhold kan dette gjennomføres et senere år. Alternativt kan det brennes f.eks. hvert andre eller tredje år, og evt. øke størrelsen på brannflaten om nødvendig. Det bør likevel ikke være færre enn 8-10 lyngsviinger i en brannsyklus, slik at man får mosaikk av vegetasjonsflater med ulik alder. En må være oppmerksom på om sitkagran spirer i brannflatene etter brenning. Dersom sitkagran spirer må disse fjernes. Skulle det forekomme høy spiring med sitka i brannflater kan det tyde på at arten har en betydelig frøbank i jorda, og videre brenning må utsettes til evt. alle sitkaplantasjer i nærheten er hugget ut.

En viktig forutsetning for vellykket lyngbrenning er tele i jorda (evt. høy vannmetning). Da unngår man at frøbanken (frøinnhold i jorda) og røtter i det øverste jordlaget skades av varmeutviklingen fra brann. Brenning skal skje i perioden 15. september-15. april under egnede vindforhold. Det må være tilstrekkelig med mannskap under brenningen, og varsling skal skje etter kommunens retningslinjer (brannvesen, naboer, Fylkesmannen). Egned utstyr som brannvifter (slokking) og gassbrenner (tenning) må være tilgjengelig. Lyngsviing krever store ressurser og må tilpasses kapasiteten til bruker. En full mestring av denne skjøtselen vil strekke seg over mange år. Hvis en er utrygg i forhold til brenning vil det være naturlig å leie inn hjelp fra erfarent hold i startfasen.

Gjengroing:

I kystlyngheia finnes spredte forekomster med enkelttrær og kratt, hovedsakelig bjørk. Påbegynnende gjengroingsprosess med oppslag av bjørk bør stanses og reverseres. Slike busker/trær bør hugges ut og fjernes fra kystlyngheia ved høyde over 1 m. for å forhindre videre gjengroing. Det er hovedsakelig området i lia fra Botnen og opp mot Middagshornet som har tettere oppslag av gjengroingsskog. Ved restaurering av kystlyngheia bør disse områdene prioriteres og gjengroingsskogen hugges ned og fjernes før brenning (fig. 4). Det anbefales at plantasjene med sitkagran i nærheten av lokaliteten hugges ut og fjernes. Disse fungerer som frøkilder for spredning av sitkagran, og kan føre til at arten etablerer seg i

kystlyngheia. Sitkagran formerer seg først og fremst med frø, og noen individer starter produksjon av frø allerede ved en alder på 6 år, men de fleste individene er kjønnsmodne ved alder 20-40 år (Harris, 1990, Griffith, 1992). Nordamerikanske forsøk har også vist at 54 % av frøene er spiredyktig, og at arten er i stand til å spire på nærmest hvilket som helst substrat (Griffith, 1992). Sitkagran har også vegetativ formering i form av adventivrøtter fra grener som kommer i kontakt med jord, spesielt unge grener vil lett danne slike røtter (Harris, 1990).

Del av helhetlig landskap:

Kystlyngheia i Syltedalen; Botnen-Ausa er en del av et større kystlyngheiareal i Vanylven, som sammen med naturbeitemark og dyrket mark inngår i et helhetlig kulturlandskap.

Verdibegrunnelse:

Stort areal. Skjøtsel med sauebeite. Lokaliteten får verdi B (viktig) på grunn av at det er ei større lynghei som fremdeles er åpen og i hovedsak treløs, men som likevel er i gjengroing.

Merknad:

6 Kilder

Myklebust, H. 2016 pers.medd.

Fremstad, E., Aarrestad, P.A. & Skogen A. 1991. Kystlynghei på Vestlandet og i Trøndelag. Naturtype og vegetasjon i fare. NINA Utredning 029. Side 92.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.

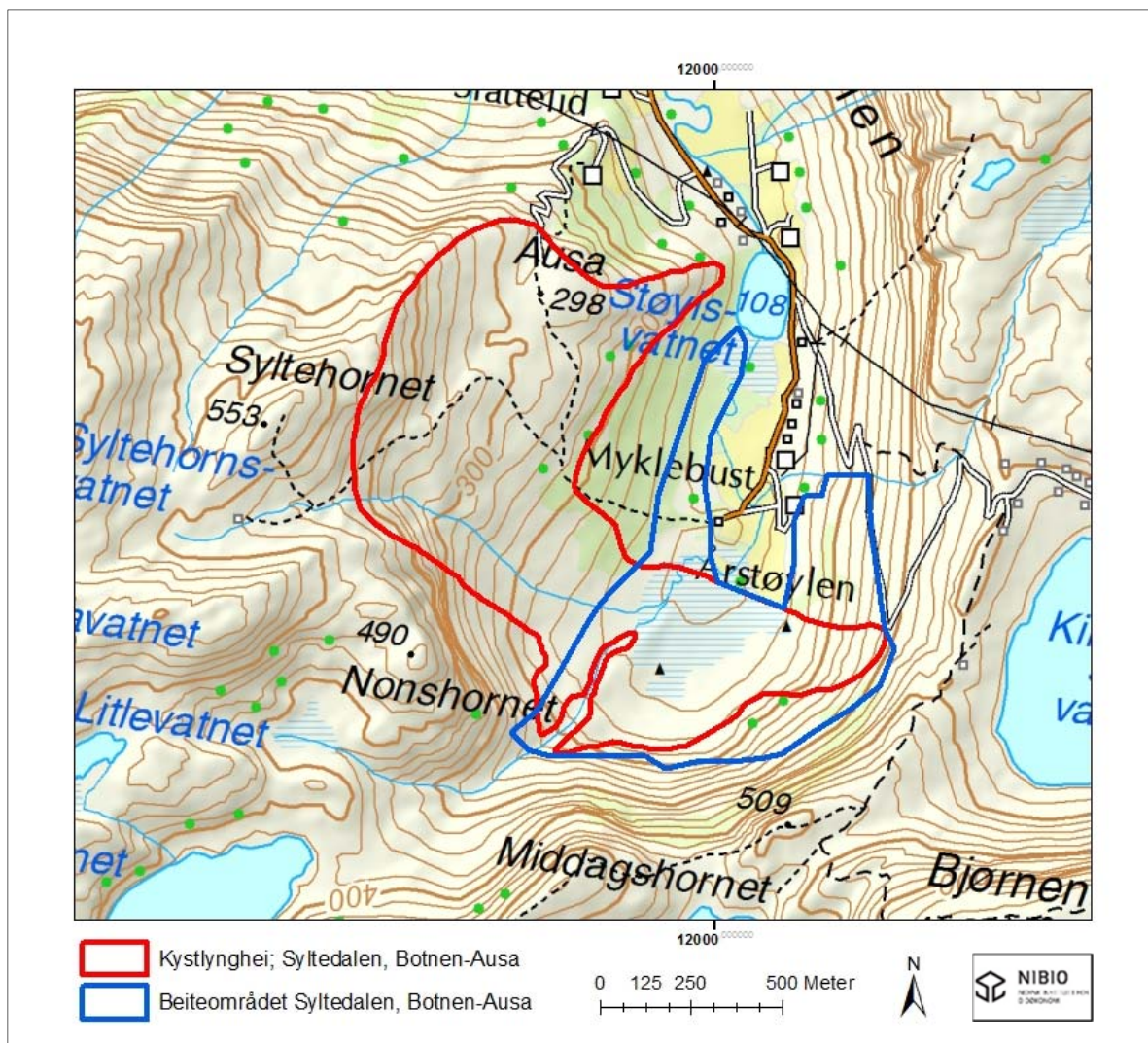
Jordal, J. B. & Holtan, D. 2008: Supplerande kartlegging av naturtyper i Vanylven kommune 2007. Møre og Romsdal Fylke, Areal- og miljøvernavdelinga rapport 2008-01. 69 s.

Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

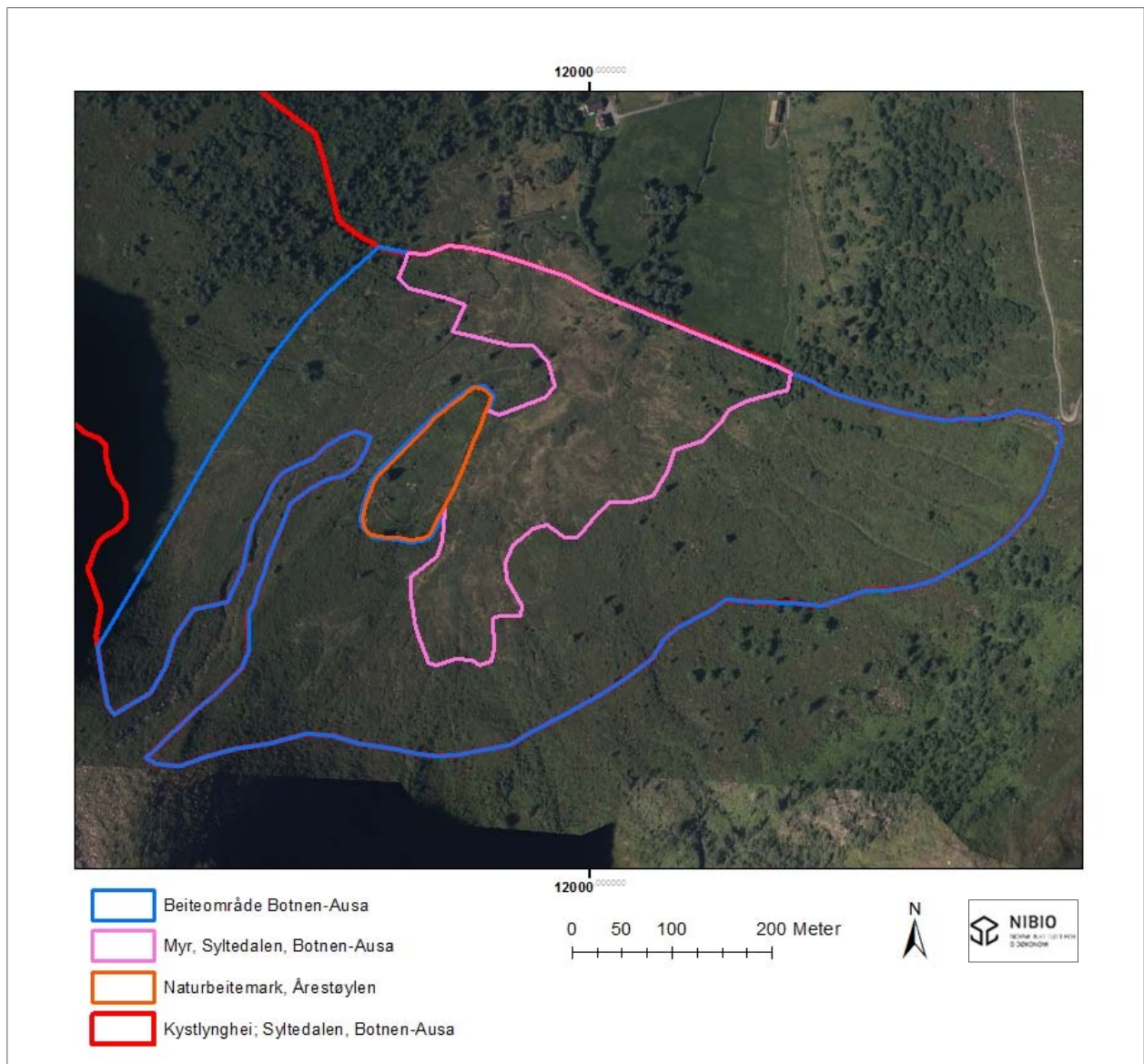
NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 05.10.2015 på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>

Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.

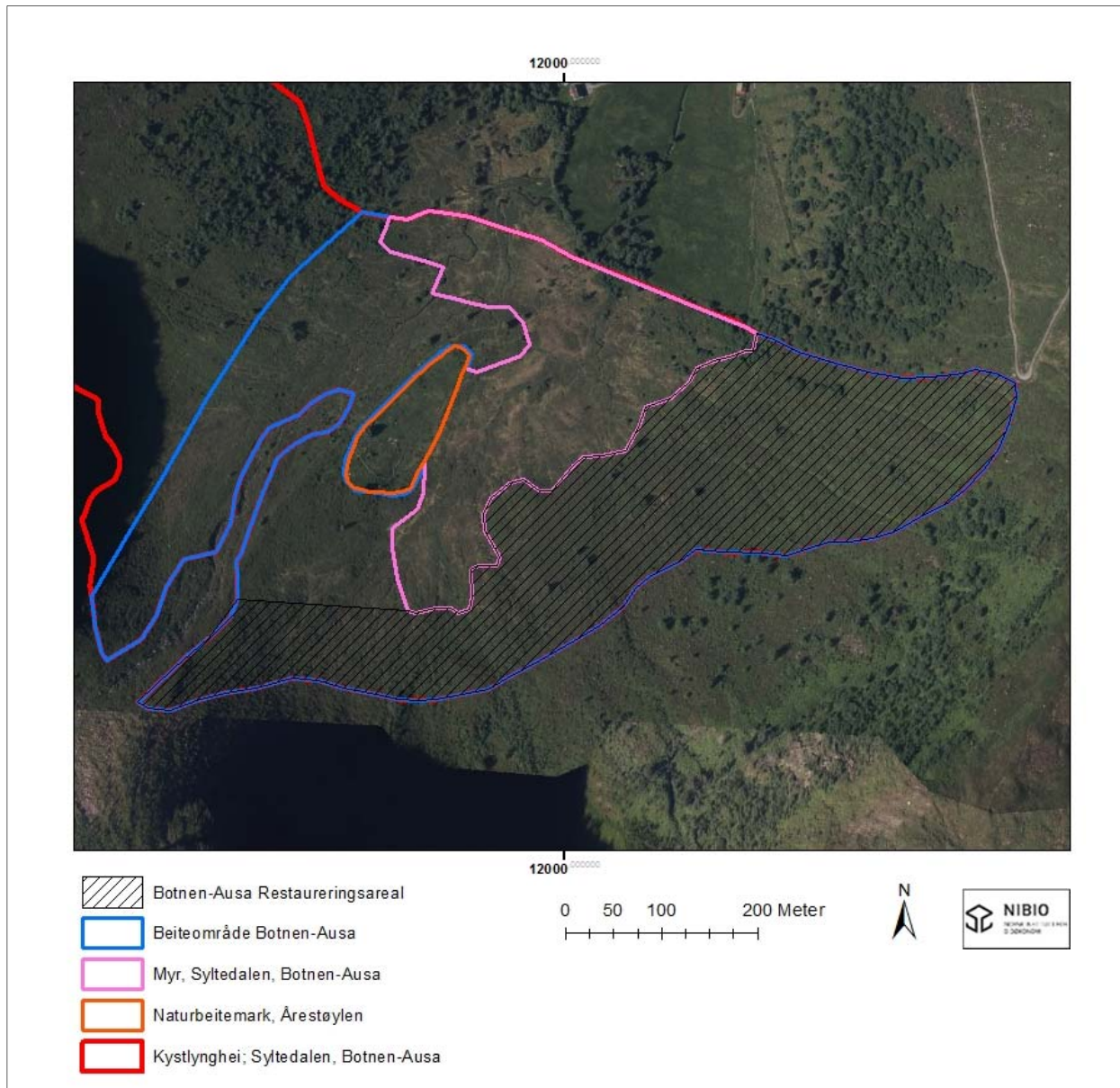
7 Ortofoto og kart

Figur 2. Topografisk kart som viser beiteområdet for lokaliteten Syltedalen, Botnen-Ausa (inntegnet med blått). Området Syltedalen, Botnen-Ausa, som ligger i Naturbase som kystlynghei er inntegnet med rødt. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 3. Kart som viser beiteområdet som inngår i skjøtelsesplanen for området Syltedalen, Botnen-Ausa, er inntegnet med blå grense. Naturbeitemark, Årestøylen (BN00039647) og myr inngår også i området. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 4. Kart som viser beiteområdet for lokaliteten Syltedalen, Botnen-Ausa (blå grense). Restaureringsarealet er skravert. Naturbeitemark (Årestøylen) og myr inngår også i området. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

8 Bilder

Figur 3. Bildet viser den relativt bratte lia som strekker seg fra Botnen og oppover mot Middagshornet og Nonshornet, sett fra nord mot sør. Foto: Synnøve Nordal Grenne/NIBIO. 29.09.2016

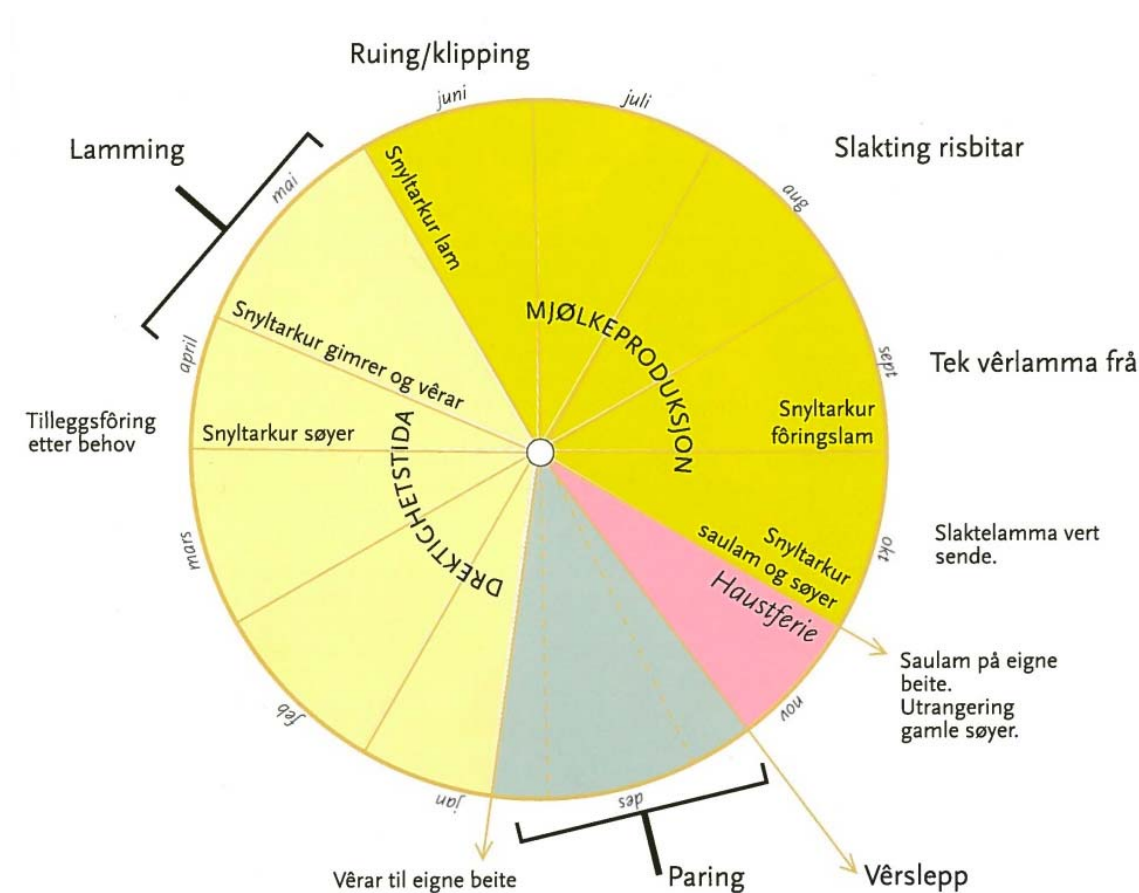
Figur 4. Bildet viser den relativt bratte lia som strekker seg fra Botnen og oppover mot Middagshornet og Nonshornet, sett fra vest mot øst. I forgrunnen naturbeitemark på Årestøylen og det myrlendte området i Botnen. Foto: Synnøve Nordal Grenne/NIBIO. 29.09.2016

Vedlegg

Vedlegg 1: Eksempel på villsaudrift gjennom året fra Grøneng (Sogn og Fjordane).

Kilde: Villsauboka Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.

Kommentar: Denne modellen har en noe høy bruk av parasittbehandling. Merk at parasittbehandling og behandling mot utøy (flått og sauekrabbe) må vurderes lokalt.

Vedlegg 2: Retningslinjer for lyngsviing utarbeidet av SNO

SNO-retningslinjer for lyngbrenning

Til: Ansatte i SNO og tjenesteytere

Fra: SNO-sentralt

Dato: Gjeldende fra 2011

Mange verneområder langs kysten innehar store areal med kystlynghei. Dette er en menneskeskapt naturtype som er avhengig av bruk for å bestå. Hvis bruken opphører, vil områdene gro til med busker og trær. Fremmede arter som bergfuru og/eller sitkagran har også blitt plantet mange steder, og er i dag i full spredning. Lyngbrenning er en rask og kostnadseffektiv måte å skjytte kystlyngheia på. Målet er å få fram en mosaikk av vegetasjonsflater med røsslynghei i ulik alder. Da vil heia få størst variasjon og vil også få best fôrverdi. Lyngbrenning i kombinasjon med beiting er den beste måten å skjytte lynghei på. Hvis det i lyngheia er stort oppslag av busker og trær bør dette ryddes før man brenner. Men man kan med fordel la noe stå igjen da treklynger kan brukes som skjul for dyra og beite. Antall år mellom lyngbrenninger kan variere (fra åtte år til over 20 år). Sjekk røsslyngtilstanden; gammel og grov lyng bør brennes, men vær klar over at regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng brennes før ny kommer tilbake. Det beste er å brenne FØR mosemattene får mulighet til å bli heldekkende. Husk fotodokumentasjon før, under og etter arbeidet.

Før brenning

- Skjøtselshjemmel gjennom verneforskrift eller NML § 47, og bestilling fra forvaltningsmyndigheten skal foreligge
- Det er kommunen som er myndighet vedrørende åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom "Forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner". Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon fra forbudet
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Naboer og grunneier skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Ha en plan for hvordan brannen kan slukkes
- Planlegg godt hvor det skal brennes – en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter eller tjern) eller må det brennes branngater? Ei branngate bør ha en bredde på 5-6 m
- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tele i jorda (sein høst til tidlig vår fram til seinest 15. april)
- Ta hensyn til fugl. Brenningen bør skje før hekketiden. I de sørligste delene av kysten er ærfugl og grågås vanligvis i gang med hekking i mars måned, og brenning i slike områder bør derfor være avsluttet innen 15. mars

- Ta hensyn til fornminner og kulturminner

Under brenning

- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke
- Vanligvis brenner man med vinden
- Ha godt med mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lange skaft, snøskufler etc.)
- Brannen kan startes med en propanblåselampe. Det er en fordel å tenne på flere steder slik at det danner seg en brannfront
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke
- Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket
- Ha beredskap ved behov for etterslukking
- Få inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Naboer og grunneier skal alltid varsles og etter at brenningen er avsluttet

NOTATER

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.